

วจนโวหารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทย

Thai Monks' Rhetoric for Buddhism Propagate

พระมหาชูชาติ จิรสุทฺธ (ธรรมมุทิต) Phramaha Chuchai Cirasuttho (Dhammutis)

นักวิชาการอิสระ, วัดหงส์รัตนาราม

Independent Scholar, Wat hongrattanaram

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ศึกษาเรื่อง วจนโวหารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทย มีจุดมุ่งหมายในการวิจัย คือ วาจาหรือวจนโวหารมีความสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างไร วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเอกสารและใช้วิธีเชิงพรรณนา โดยวิเคราะห์เนื้อหาจากพระไตรปิฎก เป็นหลัก

จากการศึกษาพบว่า การใช้วาจาหรือวจนโวหารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลักทั้ง 4 ประการ คือ ผู้พูด(ผู้ส่งสาร) สาร ช่องทาง ผู้ฟัง(ผู้รับสาร) ซึ่งองค์ประกอบต้องสอดคล้องและเอื้อประโยชน์ต่อกันจึงจะประสบผลสำเร็จได้ วาจาหรือวจนโวหารเป็นสิ่งสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขึ้นอยู่กับว่าผู้พูด(ผู้ส่งสาร) จะเลือกใช้วิธีการใด ความสำคัญของวาจายู่ที่ว่า (ผู้พูด)ผู้ส่งสาร นั้นใช้ความระมัดระวังในการใช้คำพูดมากน้อยเพียงใดพูดด้วยเจตนาที่เป็นกุศล (เจตนาดี) หรืออกุศล (เจตนาไม่ดี)

หากพูดดีการใช้วาจาที่ดีเป็นสัมมาวาจา พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคมย่อมนำประโยชน์สุขมาให้ หากพูดชั่วหรือการใช้วาจาที่ไม่ดีย่อมนำซึ่งความเดือดร้อนมาสู่ตัวเองและสังคม ซึ่งอาจก่อให้เกิดวิกฤติการณ์ต่างๆ จนกระทบต่อการดำเนินชีวิตต่อสังคมส่วนรวมได้

คำสำคัญ: วจนโวหาร, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

Abstract

This thematic paper entitled “Thai Monks’ Rhetoric for Buddhism Propagate” has two objectives: to study how important of rhetoric for Buddhism propagate. The method of the research is the documental research and the

descriptive method of the research in the form by analyzing the essence from the Three Baskets.

The research findings were rhetoric for Buddhism propagate consists 4 key elements; Source, Message, Channel and Receiver. All element has to promote in harmony. The essence of the Rhetoric for Buddhism propagates upon the degree of take care of the source to select the verbal.

He speaks with charity and right speech; therefore, they will be beneficial rhetoric. On the contrary, the wrong speech will bring the trouble to oneself and social; moreover, the crisis which affect to the people are happened.

Keywords: Rhetoric, Buddhism Propagate

บทนำ

การดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันต้องอยู่ท่ามกลางการแข่งขันทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม และปัญหาสิ่งแวดล้อม เกิดระบบแข่งขันในผลประโยชน์ต่างๆ ก่อให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบในสังคม ทำให้ค่านิยมที่ดีงามเปลี่ยนแปลงไปก่อให้เกิดแรงผลักดันเพื่อสนองความต้องการทางวัตถุมิการเบียดเบียนกันทั้งทางตรงและทางอ้อม สิ่งที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาในปัจจุบันให้ประสบผลสำเร็จ คือ การสื่อสาร หมายถึง การพูดหรือการใช้วาจาเพื่อการสื่อสารในการถ่ายทอดข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่ถูกต้องในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ แม้ในทางพระพุทธศาสนาการใช้คำพูดหรือวาจาที่ถูกต้องเหมาะสมตามกาลเทศะมีส่วนสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

หัวใจหลักของพระพุทธศาสนา คือ การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลการทำความดีของตนให้ผ่องแผ้ว (พระไตรปิฎกภาษาไทย 25/183/90) พระพุทธองค์ ได้ทรงวางเป็นหลักปฏิบัติสำหรับพุทธศาสนิกชน การไม่ทำบาปทั้งปวง หมายถึง เว้นจากทุจริต คือ ความประพฤติชั่วด้วยกาย วาจา ใจ ยิ่งกุศลให้ถึงพร้อม หมายถึง ประกอบสุจริต คือ ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ และทำใจของตนให้ผ่องใส หมายถึง ทำใจของตนให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมองใจ มีโลภ โกรธ หลง เป็นต้น (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2548)

ดังนั้นการใช้วาจาในการสื่อสารนับเป็นหัวใจสำคัญของมนุษย์ ในการอยู่ร่วมกันในสังคม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการอยู่ร่วมกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ในการสื่อสาร ตามหลักการของพระพุทธศาสนาการพูดย่อมนำมาซึ่งความสงบสุขมาสู่สังคมได้ การใช้วากาก็เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่เป็นเครื่องมือในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความ

เข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า จนเกิดศรัทธาและปฏิบัติตามเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา แต่การใช่ว่าจานั้นมีหลายลักษณะด้วยกัน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่า วาจามีความสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างไร

ความหมาย องค์ประกอบ วาจาหรือวจนโวหารที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

2.1 ความหมายของวาจาหรือวจนโวหาร

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552 ได้ให้ความหมายของวาจาไว้ว่า วาจา หมายถึง คำพูด เสียง ภาษา ที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างผู้ฟังและผู้พูด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) หรือ วจน หมายถึง คำพูด ถ้อยคำที่ใช้ในการสื่อสาร และโวหาร หมายถึง การใช้ถ้อยคำอย่างมีชั้นเชิง เป็นการแสดงข้อความ มีความหมายแจ่มแจ้ง เหมาะสมน่าฟัง สรุปได้ว่า วจนโวหาร หมายถึง การใช้คำพูดหรือถ้อยคำอย่างมีชั้นเชิง ที่เรียบเรียงอย่างดี มีขั้นตอน วิธีการ และมีการสื่อสารได้อย่างชัดเจนเป็นการแสดงข้อความหรือสื่อที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังรับรู้ในสิ่งที่ผู้พูดได้สื่อออกไปได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ภาษา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ภาษาพูดและภาษาเขียน ภาษาพูดเป็นภาษาที่ประชาชนทั่วไปใช้สื่อสาร ภาษาเขียนเป็นภาษาที่ได้รับการกลั่นกรองมากยิ่งขึ้นไป เป็นภาษาของบุคคลที่ได้รับการศึกษามาแล้ว เมื่อการสื่อสารมีการพัฒนามากขึ้นจึงมีผู้วิเคราะห์หรือตัวภาษาวาจาว่าจะแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ วจนภาษา ภาษาที่ใช้ถ้อยคำ ได้แก่ คำพูดที่ตกลงร่วมกันใช้ในสังคม มีระบบระเบียบ มีหลักเกณฑ์ทางภาษาและไวยากรณ์ และอวจนภาษาหรือภาษาที่ไม่ใช้ถ้อยคำอันได้แก่ รูปภาพ สัญลักษณ์ ท่าทาง การแสดงออกทางมือ เป็นต้น (ทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์, 2525) เพื่อถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์และความต้องการจากผู้พูดไปสู่ผู้ฟังให้ได้ผลตรงตามความมุ่งหมายของผู้พูด

สรุปได้ว่า ความหมายของวาจาหรือวจนโวหาร เป็นการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกหรือประสบการณ์ของผู้พูด(ผู้ส่งสาร)ไปสู่ผู้ฟัง(ผู้รับสาร) โดยอาศัยถ้อยคำและน้ำเสียงในการสื่อความหมายในลักษณะของวจนภาษา คือ ภาษาที่ใช้ถ้อยคำ ได้แก่ คำพูดที่ใช้ในการสื่อสารข้อมูลข่าวสารหรือข้อตกลงร่วมกันในสังคม และอวจนภาษา คือ ภาษาที่ไม่ต้องใช้ถ้อยคำอาจเป็นภาษามือ สัญลักษณ์ หรือรูปภาพต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ฟัง(ผู้รับสาร) รับรู้สื่อหรือความคิดของผู้พูด(ผู้ส่งสาร)ได้ตรงตามเป้าหมาย

2.2 องค์ประกอบของการใช้วาจาหรือวจนโวหาร

การใช้วาจาเป็นกระบวนการสื่อสารที่นับว่าสำคัญที่สุด ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ ได้แก่ 1. ผู้พูด หรือผู้ส่งสาร (Source) คือ บุคคลที่จะทำให้เกิดการพูดประสบความสำเร็จ ผู้

พูดที่ตินอกจากจะมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมแล้ว ต้องมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ไปยังผู้ฟัง(ผู้รับสาร)ได้ตรงตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ 2. ผู้ฟัง หรือผู้รับสาร (Receiver) คือ บุคคลเพียงคนเดียว หลายคน หรือกลุ่มคนก็ได้ ผู้ฟังที่ดีจะต้องรู้ว่าผู้พูดพูดถึงอะไร มีหมายความว่าอย่างไร และน่าเชื่อถือมากน้อยแค่ไหน รวมทั้งต้องสามารถวิเคราะห์ได้ว่าการพูดครั้งนั้น ๆ มีความสมบูรณ์หรือไม่เพียงใด 3. สาร (Message) หมายถึง ข่าวสารหรือข้อมูลที่ผู้พูด(ผู้ส่งสาร) ส่งไปยังผู้ฟัง(ผู้รับสาร) โดยผ่านทางประสาทสัมผัส การพูดจะบรรลุจุดประสงค์หรือไม่นั้นจะต้องขึ้นอยู่กับเนื้อหาความถูกต้องของสารหรือข้อมูล 4. ช่องทาง (Channel) หมายถึง สื่อหรือสิ่งที่ช่วยถ่ายทอดความรู้ ความคิดและประสบการณ์ของผู้พูด(ผู้ส่งสาร) ไปยังผู้ฟัง(ผู้รับสาร) ต้องชัดเจนตรงกับความหมายตรงกับเรื่องที่ต้องการจะสื่อสาร (ฉัตรวรรณ ตันนะรัตน์, 2519)

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการพูดหรือการใช้วาจาประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ ผู้พูด(ผู้ส่งสาร) ผู้ฟัง(ผู้รับสาร) สาร ช่องทาง ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสื่อสาร เช่น ถ้าผู้พูด(ผู้ส่งสาร) พูดดี การพูดก็จะประสบผลตามความมุ่งหมาย แต่ถ้าองค์ประกอบใดบกพร่องก็จะกลายเป็นอุปสรรคและทำให้การพูดนั้นล้มเหลวได้ การพูดเป็นกระบวนการสื่อสารที่นับว่าสำคัญที่สุดเพราะทำให้ผู้พูด(ผู้ส่งสาร) กับผู้ฟัง(ผู้รับสาร) เกิดความเข้าใจตรงกัน

2.3 วาจาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

2.3.1 วาจา ที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก เช่น การละเมิดพระวินัยของพระภิกษุด้วย วาจา ที่ เรียกว่า สังฆาติเสสสิกขาบท ความว่า อนึ่ง ภิกษุใดรูปเดียวสำเร็จการนั่งในที่ลับสองต่อสองกับมาตุคาม คือ ในอาสนะกำบัง แต่เป็นสถานที่พอจะพูดเกี่ยวมาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบได้ อุบาสิกามีวาจาเชื่อถือได้ได้เห็นภิกษุนั่งกับมาตุคามนั้นแล้วกล่าวโทษด้วยอาบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ฟังถูกปรับด้วยอาบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง บรรดาอาบัติ 2 อย่าง คือ สังฆาติเสส หรือปาจิตติย์ อีกอย่างหนึ่ง อุบาสิกาผู้มีวาจาเชื่อถือได้นั้นกล่าวโทษด้วยอาบัติใด ภิกษุนั้นฟังถูกปรับด้วยอาบัตินั้น อาบัตินี้ชื่อ อนียต (พระไตรปิฎกภาษาไทย 1/453/480) เกิดจากเหตุการณ์ที่พระภิกษุนั่งในที่ลับตากับอุบาสิกาซึ่งเป็นการละเมิดพระวินัย

2.3.2 คำว่า วาจา ที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก มี 2 ประเด็นหลัก คือ

1) วาจาที่ใช้สื่อสารกันทั่วไป เช่น ในอมราวีกเขปวาทะ หมายถึง ลัทธิที่มีความเห็นหลบเลี่ยงไม่แน่นอนว่าใช่หรือไม่ใช่ เป็นความเห็นที่ลั่นไหลจับได้ยากเหมือนปลาไหล (พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล/61/106) ความเห็นหลบเลี่ยง ไม่แน่นอน “ภิกษุทั้งหลาย มีสมณพราหมณ์พวกหนึ่งมีวาทะหลบเลี่ยงไม่แน่นอนพอถูกถามปัญหาในประเด็นนั้น ๆ ย่อมกล่าวหลบเลี่ยงไม่แน่นอนด้วยมูลเหตุ 4 อย่าง ก็สมณพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านั้นอาศัยอะไรปรารภอะไรจึงมีวาทะหลบเลี่ยง” “สิ่งนี้เป็นกุศลก็หาไม่ได้ เป็นอกุศลก็หาไม่ได้” เนื่องสมณะ

หรือพราหมณ์บางคนในโลกนี้ไม่รู้ชัด ตามความเป็นจริงว่า “สิ่งนี้เป็นกุศลหรือเป็นอกุศล” หากคำตอบก็จะเป็นเท็จ คำเท็จนั้นจะนำความเดือดร้อนซึ่งจะนำอันตราย ดังนั้นจึงตอบว่า “สิ่งนี้เป็นกุศลก็หาไม่ได้ เป็นอกุศลก็หาไม่ได้” (พระไตรปิฎกภาษาไทย 9/61/24) เพราะกลัวและรังเกียจการกล่าวเท็จ เมื่อถูกถามปัญหาในประเด็นนั้น ๆ จึงกล่าวหลบเลี่ยงไม่แน่นอน

2) วาจาที่เป็นวจีกรรม เช่น “ภิกษุทั้งหลาย วาจาที่ประกอบด้วยองค์ ๔ ประการ เป็นสุภาสิต ไม่เป็นทุพภาษิต ไม่มีโทษ และวิญญูชนทั้งหลายไม่ติเตียน” วาจาที่ประกอบด้วยองค์ ๔ ประการ อะไรบ้าง คือ ภิกษุทั้งหลาย วาจาที่ประกอบด้วยองค์ ๔ ประการนี้แล เป็นสุภาสิต ไม่เป็น ทุพภาษิต ไม่มีโทษ และวิญญูชนทั้งหลายไม่ติเตียน” (พระไตรปิฎกภาษาไทย 15/738/229)

2.3.3 พระอภิธรรมปิฎก ธัมมสังคณี ได้แสดงความหมายของการสื่อภาษาทางวาจา ดังนี้ รูปที่เป็นวจีวิญญูติ นั้นเป็นฉน การพูด การเปล่งวาจา การเจรจา การกล่าว การปวารร้อง การโฆษณา วาจาวิภท แห่งบุคคลผู้มีจิตเป็นกุศล มีจิตเป็นอกุศล นี้เรียกว่า วาจา การแสดงให้รู้ความหมาย กิริยาที่แสดงให้รู้ความหมาย ภาวะที่แสดงให้รู้ความหมาย ด้วยวาจานั้น รูปนี้ ชื่อว่าเป็น วจีวิญญูติ (พระไตรปิฎกภาษาไทย 34/635/203)

สรุปได้ว่า วาจาที่ปรากฏในพระวินัยปิฎกเป็นเรื่องการละเมิดวินัยของพระภิกษุ นั่น พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติวินัยหลังจากเกิดเหตุการณ์การละเมิดของพระภิกษุ วาจาที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก ส่วนมากการแสดงออกทางวาจาด้วยคำพูดที่เป็นกุศลและคำพูดที่เป็นอกุศล เป็นประโยชน์ หรือมีโทษนั้นขึ้นอยู่กับศีลธรรมจริยธรรมของผู้พูด(ผู้ส่งสาร) วาจาที่มีเจตนาที่จะพูดหรือมีเจตนาที่จะงดเว้นการพูดด้วยถ้อยคำที่เป็นกุศลหรืออกุศล วาจาที่เป็นกุศลจะก่อให้เกิดความสุข ส่วนวาจาที่เป็นอกุศลจะก่อให้เกิดความทุกข์และความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น แต่ตามหลักทางพระพุทธศาสนาพระพุทธองค์ได้ทรงแสดงถึงวาจาที่เป็นกุศลซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์และความสุขต่อตนเองและสังคม

2.4 ลักษณะของวาจาที่เป็นถ้อยคำในพระพุทธศาสนา

ลักษณะของวาจาที่เป็นถ้อยคำในพระพุทธศาสนา รูปศัพท์ว่าจาวาเป็นที่รู้จักโดยทั่วไปว่า คือ คำพูด เป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้สึนึกคิดของบุคคลให้ผู้อื่นได้รับรู้ความคิดของตนลักษณะ ของวาจาที่เป็นคำพูดในพระพุทธศาสนามีอยู่ 2 ลักษณะคือ วาจาที่เป็นสุภาสิต และวาจาที่เป็นทุพภาษิต

2.4.1) วาจาสุภาสิต ในการสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยคุณสมบัติในตัวของผู้สอนด้วย เช่น พระพุทธเจ้าทรงมีพระสุรเสียงที่โน้มน้าวจิตใจ พระสุรเสียงไพเราะและตรัสด้วยวาจาสุภาพสละสลวย “พระสมณโคตม มีพระวาจาไพเราะ รู้จัก ตรัสถ้อยคำได้งดงาม มีพระวาจาสุภาพ สละสลวย ไม่มีโทษ ยังผู้ฟังให้เข้าใจ

เนื้อความได้ชัดแจ้ง” (พระไตรปิฎกภาษาไทย 13/425/434) พระพุทธเจ้าทรงเป็นต้นแบบของการใช้วาจาที่เป็นถ้อยคำ โดยมีลักษณะของवादังนี้ 1. วาจาไพเราะ 2. วาจางดงาม 3. วาจาสุภาพ 4. วาจาสละสลวย 5. วาจาไม่มีโทษ

2.4.2 วาจาสุภาสิต องค์ประกอบของวาจาสุภาสิต มีดังนี้ คือ วาจาที่กล่าวไม่ถูกกาล เป็นวาจาที่กล่าวเป็นเท็จ เป็นวาจาที่กล่าวไม่อ่อนหวาน เป็นวาจาที่กล่าวหาประโยชน์มิได้ เป็น วาจาที่กล่าวไรเมตตาจิตเป็นวาทะมีโทษ พระพุทธเจ้าทรงแสดงว่า ภิกษุทั้งหลาย บุคคล 3 จำพวกนี้ มีปรากฏอยู่ในโลก 3 จำพวก คือ บุคคลผู้พูดภาษาคุณ บุคคลผู้พูดภาษาดกไม้ บุคคลผู้พูดภาษาน้ำผึ้ง บุคคลผู้พูดภาษาคุณ คือ บุคคลที่กล่าวเท็จทั้งที่รู้เพราะตนเป็นเหตุบ้าง เพราะบุคคลอื่นเป็นเหตุบ้าง เพราะเหตุคือ เห็นแก่อำิสเล็กน้อย (พระไตรปิฎกภาษาไทย 20/28/177-178)

สรุปได้ว่า ลักษณะของवादที่เป็นถ้อยคำในพระพุทธศาสนา มี 2 ลักษณะ คือ 1. วาจาที่เป็นสุภาสิต มีลักษณะของवादที่ไพเราะงดงาม สุภาพสละสลวย เป็นวาจาที่ไม่มีโทษและยังตระหนักถึงเนื้อหาของเรื่องที่ต้องและถูกกาลเทศะ 2. วาจาสุภาสิต มีลักษณะเป็นवादที่ไม่ถูกกาล วาจาที่กล่าวเท็จ วาจาที่ไม่อ่อนหวาน วาจาที่หาประโยชน์มิได้ เป็นवादที่มีโทษ

2.5 ความสำคัญของवाद

การดำเนินชีวิตในสังคมจะมีความสุขได้ต้องอาศัยหลักการปฏิบัติทางกายกรรม วชิกรรม มโนกรรมที่เป็นกุศลร่วมกัน การดำเนินชีวิตของปุถุชนผู้อยู่ในโลกียวิสัยนั้นพึงอาศัยอรรถประโยชน์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย 31/5/550) คือ การสร้างสรรค์ประโยชน์สุขให้เกิดขึ้นด้วยหลัก 3 ประการ ได้แก่ ประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น และประโยชน์สังคม ความสำคัญของवादในพระพุทธศาสนา ได้แก่ วาจาที่เป็นถ้อยคำมีความสำคัญในการสื่อความหมายของสารจากผู้พูด(ผู้ส่งสาร) ไปยังผู้ฟัง(ผู้รับสาร) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและสืบทอดพระพุทธศาสนา วาจาถ้อยคำที่เป็นवादสุภาสิตเป็นवादที่ไพเราะ งดงาม สุภาพ ถ้อยคำสละสลวยและไม่มีโทษ มีประโยชน์ต่อตัวผู้พูดเอง การใช้वादที่ไม่ดี คือ การพูดที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้พูดเอง ผู้อื่น และไม่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น วาจาที่ทำให้แตกสามัคคี “ชนเหล่าอื่น (ผู้สร้างความแตกแยก) ไม่รู้ชัดว่า ‘พวกเรากำลังย่อยยับ ณ ที่นี้’ ส่วนชนเหล่าใด (บัณฑิต) ในหมู่นั้นรู้ชัดความมุ่งร้ายกันย่อมระงับ เพราะการปฏิบัติของชนเหล่านั้น” (พระไตรปิฎกภาษาไทย 25/6/25)

สรุปได้ว่า ความสำคัญของवादอยู่ที่ว่าผู้พูด(ผู้ส่งสาร) นั้นใช้ความระมัดระวังในคำพูดหรือवादเพียงใด พูดด้วยเจตนาที่เป็นกุศลหรืออกุศล พูดดีหรือพูดชั่วเพราะว่าการพูดช่วยยอมนำ ความเกลียดชัง ความทุกข์ ความเดือดร้อนมาสู่ตัวเองผู้อื่นและสังคม อาจก่อให้เกิดวิกฤติการณ์ต่างๆ จนยากแก่การแก้ไขได้ ส่วนการพูดดีย่อมมีคณินิยมชมชอบนับถือให้ความ

ช่วยเหลือและปฏิบัติตามก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะนำมาซึ่งประโยชน์และความสุขมาให้ทั้งต่อตนเองผู้อื่นและสังคม

การใช้วาจาหรือวจนโวหารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

3.1 ความหมายของการเผยแผ่

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้คำจำกัดความ คำว่า “เผยแผ่” หมายถึง ทำให้ขยายออกไป, ขยายออกไป เช่น เผยแผ่พระศาสนา และหากใช้กับคำว่า “เผยแพร์” หมายถึง โฆษณาให้แพร่หลาย เช่น เผยแพร่ความรู้ (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555) หรือการเปิดเผยสิ่งที่ต้งามที่คนยังไม่เห็นให้ได้รู้ได้เห็นทั่วกัน มักใช้กับสิ่งที่เป็นนามธรรมเช่น แม่เมตตา แม่ความสุข ช่วยเหลือเผื่อแผ่ เป็นต้น

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คำว่า “เผยแผ่” จึงมุ่งไปที่เปิดเผยหลักธรรมให้ปรากฏแก่ชาวโลก โดยเริ่มจากการศึกษาหลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของศาสนทายาทและพุทธบริษัททั้งหลาย เมื่อจะต้องทำหน้าที่เผยแผ่พุทธธรรมก็ควรดำเนินการภายใต้หลักการและวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงให้แนวทางไว้ (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555)

3.2 ความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

หลังจากพระพุทธองค์ได้ทรงตรัสรู้แล้ว ได้ทรงคำนึงการที่จะทรงแสดงธรรมเพื่อโปรดสัตว์ให้หลุดพ้นจากบ่วงทุกข์ทั้งปวง ทรงตรวจดูโลกด้วยพุทธจักขุมนุษย์แตกต่างจากสัตว์ทั้งปวง มนุษย์เป็นเวไนยสัตว์ คือ เป็นสัตว์ที่สอนได้ อย่างไรก็ตามระดับของความแตกต่างในความพร้อมทางด้านสติ ปัญญา ความรู้ ความสามารถ พระองค์จึงได้ทรงพิจารณาเวไนยสัตว์เปรียบด้วยดอกบัว 3 ประเภท คือ บัวใต้น้ำ บัวเสมอน้ำ และบัวเหนือน้ำ ที่มีความแตกต่างกัน (พระไตรปิฎกภาษาไทย 4/9/14) เมื่อทรงพิจารณาแล้วได้ทรงมีวิธีการและหลักการในการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยครั้งแรกได้ส่งพระอรหันต์สาวก 60 รูป ไปช่วยประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนา ครั้งที่ 2 เมื่อวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 หรือวันจาตุรงคสันนิบาต ที่มีพระอรหันต์สาวก 1,250 รูป มาประชุมโดยพร้อมกันที่เวฬุวันมหาวิหาร ในครั้งนั้นพระพุทธองค์ได้ทรงประทานหลักคำสอนที่เรียกว่า โอวาทปาติโมกข์ เพื่อให้พระสงฆ์นำไปเผยแผ่แก่ประชาชน โดยทรงใช้สื่อบุคคลและทรงเน้นคุณสมบัติของนักเผยแผ่โดยประกาศหลักการว่า “ขันติ คือ ความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง” (สุริย์ มีกิจผล, 2541) วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีหลักการและหลักปฏิบัติที่แตกต่างกันไปตามแต่สถานการณ์และบุคคลที่พระพุทธเจ้าทรงเลือกสั่งสอน (พระราชวรมุนี (ประยูร ปยุตโต), 2531)

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ 1) เป็นการเปิดเผยหลักสัจธรรมให้แก่ชาวโลก ทำให้ทราบข่าวสารที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์สำหรับชีวิต 2) เป็นการพัฒนาชีวิตด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 3) เป็นการแนะนำการปฏิบัติเพื่อเข้าถึงความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงกระตุ้นให้เกิดการประพฤติที่ถูกต้อง 4) เป็นการช่วยเหลือชาวโลกทั้งปวงโดยไม่เลือกชั้นวรรณะ 5) เป็นการรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนาเกิดความศรัทธาเลื่อมใส

3.3 คุณสมบัติของผู้พูด(ผู้ส่งสาร)หรือนักเผยแผ่

การสื่อสารเพื่อเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จะเป็นการสื่อสารรูปแบบใดก็ตามสิ่งที่สำคัญ คือ ตัวของผู้พูด(ผู้ส่งสาร) เนื่องจากพระพุทธศาสนาถือว่าผู้พูด(ผู้ส่งสาร) กับผู้ฟัง(ผู้รับสาร) นั้นมีความสัมพันธ์กันในฐานะกัลยาณมิตร นักเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ดีจึงมีลักษณะคุณสมบัติซึ่งเป็นองค์คุณของกัลยาณมิตร ดังนี้

1) ปิโย เป็นที่รักเป็นที่พอใจ คือ เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนม เป็นกันเอง ชวนให้ผู้ฟังอยากสนใจที่จะซักถาม

2) ครุ เป็นที่เคารพ คือ มีความประพฤติเหมาะสมแก่ฐานะ ชวนให้เกิดความอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้อย่างปลอดภัย

3) ภาวนีโย เป็นที่ยกย่อง คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริงและเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนเองอยู่เสมอเป็นที่ยกย่องน่าเอาอย่างทำให้ผู้ฟังเกิดศรัทธาในการปฏิบัติตาม

4) วตฺตา เป็นนักพูดโดยอาจจะเลือกใช้วิธีการเผยแผ่ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่ออธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจ

5) วจนฺทโม เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำโต้เถียง คำล่วงเกิน คำดักเตือน วิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ แม้บางครั้งอาจถูกต่อต้านจากบุคคลภายนอกหรือต่างลัทธิ

6) คมภีรณฺจ กถิ กตฺตา เป็นผู้พูดคำที่ลึกซึ้งให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่ายจะต้องมีความรู้ในศาสตร์หลายๆ อย่างและเลือกใช้วิธีเผยแผ่ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับผู้ฟัง เพื่อให้เกิดศรัทธาและยอมปฏิบัติตาม

7) โน จฏฺฐาเน นิโยชเย ไม่ชักนำในอฐานะ ไม่ชักนำให้ผู้ฟังเดินผิดทางไปนอกจากพุทธพจน์ต้องรู้จักชักจูงแนะนำในทางที่ถูกที่ควร (พระไตรปิฎกภาษาไทย 23/37/57)

สรุปได้ว่า ในการเผยแผ่เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ผู้พูด(ผู้ส่งสาร)ที่ดี ต้องมีลักษณะที่เป็นกัลยาณมิตร เป็นที่รัก เป็นที่ยอมรับของผู้ฟัง(ผู้รับสาร) สามารถเลือกวิธีการพูดและรูปแบบในการเผยแผ่สื่อแก่ผู้ฟัง(ผู้รับสาร) ได้อย่างเหมาะสม มีความอดทนต่อการซักถามหรือการล่วงเกินต่าง ๆ จากผู้ฟัง(ผู้รับสาร) ชักนำให้ปฏิบัติตามแนวทางของพระพุทธศาสนาด้วยความเมตตากรุณาตามกำลังสติปัญญาของผู้ฟัง(ผู้รับสาร) เนื้อหาสาระที่พูด

ต้องเป็นเรื่องจริงเหมาะสมกับกาลเวลาเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในสารและสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

กรณีศึกษาพระสงฆ์ที่ใช้จนโวหารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

4.1 พระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต (นครโฮง) พระนักเทศน์ชื่อดังที่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางปัจจุบันจำพรรษาที่วัดสร้อยทอง (พระอารามหลวง) กรุงเทพมหานคร ท่านเป็นพระผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาสมัยใหม่และเป็นผู้เขียนที่ผลิตผลงานและหนังสือเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาออกมาอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านมีหลายช่องทางด้วยกัน ได้แก่ สื่อทางโทรทัศน์ โดยพระวิทยากรประจำรายการ เช่น รายการธรรมะเดลิเวอรี่ ทุกวันศุกร์ 18.00 น. ช่อง 3 รายการหลวงพี่มาแล้ว ทุกวันจันทร์-ศุกร์ 09.50 น. ช่อง 3 ทางสื่อต่างๆ ได้แก่ วีซีดี "ธรรมะเดลิเวอรี่", หนังสือ "ธรรมะเดลิเวอรี่" เล่ม 1-5 หนังสือ "ธรรมะเดลิเวอรี่ ฉบับอบอุ่นใจ" หนังสือ "สุขกันเถอะโยม เล่ม 1.2 เป็นต้น นอกจากนี้ พระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต ยังเป็นพระวิทยากรในการบรรยายพิเศษสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนต่าง ๆ (พระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต, 2560)

การใช้ภาษาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในระยะเริ่มแรกกลยุทธ์ในการเผยแผ่ธรรมะของพระมหาสมปองเป็นการสื่อสารแบบปากต่อปาก ในระยะหลังจึงได้นำเอาแนวคิดสมัยใหม่ในรูปแบบของทอล์กโชว์เข้ามาใช้ โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กและวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมและมัธยม เป็นรูปแบบการสนทนาในหัวข้อที่หลากหลาย มีการแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการซักถามผู้เข้าร่วมรายการ ใช้ภาษาที่ทันสมัย ทันสถานการณ์ในปัจจุบัน บางครั้งใช้ภาษาวัยรุ่นแบบอินเทอร์เน็ต อ้างชื่อดาราวัยรุ่นเกาหลีที่วัยรุ่นชื่นชอบ บางครั้งใช้ภาษาที่ลึกซึ้งกินใจ หรือที่เรียกว่า คำคม ซึ่งพูดในลักษณะเชิงบวกสร้างสรรค์สังคม และกิจกรรมธรรมะเดลิเวอรี่ ได้จัดแสดงธรรมตามโรงเรียนต่าง ๆ ซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากเป็นรูปแบบของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบใหม่ที่ไม่จำเป็นต้องอยู่วัดเป็นการแสดงธรรมถึงสถานที่ของกลุ่มเป้าหมาย หรืออีกนัยหนึ่ง “ธรรมะสัญจร”

4.2 พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี ชื่อเมื่อแรกเกิด คือ วุฒิชัย บุญถึง หรือรู้จักกันดีในนามปากกา ว.วชิรเมธี กิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สื่อโทรทัศน์และวิทยุ เป็นวิทยากรประจำและวิทยากรพิเศษรายการโทรทัศน์ โดยการใช้ธรรมะประยุกต์ ช่อง 3, 5, 7, 9, 11, Thai PBS, (WBTV) - ASTV - ช่อง TGN - ฯลฯ วิทยากรพิเศษทางรายการวิทยุ - รายการ “การเดินทางของความคิด” FM 96.5 - รายการครอบครัวข่าว FM 106.0 เป็นต้น สื่ออื่น ๆ ได้แก่ เป็นคอลัมน์นิสต์เขียนบทความธรรมะประยุกต์ในหนังสือพิมพ์ นิตยสารต่างๆ และเป็นพระ

วิทยาการบรรยายพิเศษ สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนต่างๆ และเป็นพระวิทยากรไปปาฐกถาธรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ

การสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของท่าน ว. วชิรเมธี อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดการสื่อสารการตลาดเพื่อสังคม ผ่านการใช้เครื่องมือการสื่อสารการตลาดเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสถาบันวิมุตตาลัย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อสนองตอบความต้องการทางสังคมในด้านการศึกษา การเผยแผ่และการพัฒนาสังคม โดยการปรับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เข้าใจง่ายเข้ามาประยุกต์กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและนำมาใช้ในชีวิตจริง โดยนำหลักปฏิบัติของแต่ละฝ่ายมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของสังคมในแต่ละยุคสมัย เนื่องจากได้มีการวิวัฒนาการทั้งทางด้านสังคมและการสื่อสารทางด้านเทคโนโลยีที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (ซิณญ์ ทรงอมรสิริ, 2555)

กระบวนการในการถ่ายทอดหนังสือธรรมะในส่วนของเนื้อหากระบวนการโดยเริ่มจากแรงบันดาลใจของผู้เขียนกลวิธีที่ใช้ในการถ่ายทอดหนังสือธรรมะ จำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ (1) กลวิธีทางภาษา (2) กลวิธีการนำเสนอ โดยกลวิธีทางภาษาที่ใช้มากที่สุดสามอันดับแรก ได้แก่ การใช้คำสัมผัสคล้องจอง การใช้ภาพพจน์ประเภทอุปมา และการเล่นคำ ประเภทคำซ้ำ เป็นต้น ส่วนกลวิธีการนำเสนอที่ผู้เขียนใช้มากที่สุด ได้แก่ การยกตัวอย่างประเภทวาทีของบุคคล การยกตัวอย่างประเภทพฤติกรรมหรือประสบการณ์ของบุคคลและการเปรียบเทียบตามลำดับโดยให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม

4.3 ธรรมะอารมณ์ดี วัดยานนาวา

เครือข่ายธรรมะอารมณ์ดีเกิดขึ้นมาจากการรวมตัวของพระสงฆ์หนุ่มไฟแรง 3 รูป ซึ่งจำพรรษาอยู่กันคนละวัดแต่มีอุดมการณ์และความตั้งใจในการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาแนวแน่ว ประกอบด้วย 1. พระมหาวิมล วรญาณ 2. พระครูปลัดบัณฑิต อินทเมธี 3. พระมหามงคล วรธมมาที โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่วัดยานนาวา กรุงเทพฯ (ธรรมอารมณ์ดี, 2559) โดยมีพระพรหมวชิรญาณ วัดยานนาวากรุงเทพมหานคร เป็นผู้อำนวยการสถาบัน ฯ บทบาทของสถาบัน ฯ เป็นหน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุนพระธรรมวิทยากรและการสร้างเครือข่ายพระธรรมวิทยากรเพื่อปฏิบัติศาสนกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา กำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน และการส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระธรรมวิทยากรให้มีประสิทธิภาพ

กิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จัดกิจกรรมเข้าค่ายปฏิบัติธรรม ที่สอดคล้องกับการดำเนินการในชีวิตโดยการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยนำหลักธรรมในศาสนาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาจิตใจ โดยจัดหลักสูตรธรรมะอารมณ์ดี สำหรับเด็กและเยาวชน เช่น ค่ายพุทธบุตร ธรรมะธิดา ค่ายธรรมะพลิกชีวิต ด้วยเศรษฐกิจพอเพียง ฯ สำหรับพนักงานรัฐและเอกชน ได้แก่ ใจสำราญ..งานสำเร็จ ล้อมรักให้ครอบครัว...ล้อมรั้วให้องค์กร ฯ เป็นต้น สื่อวีดิ

ทัศน์ เช่น รายการคนค้นคน ตอน ครูชาว์ โฆษณาเรื่อง บุษาคณครุ ของเซเว่นอีเลฟเว่น โฆษณา พ่อเป็นปู่ ของบริษัทไทยประกันชีวิต ทั้งนี้หากพูดถึงในหลวงก็จะใช้โฆษณา เด็กที่เขียนจดหมายถึงในหลวง ที่ไม่ได้ติดแสตมป์ เป็นต้น (ธรรมะอารมณ์ดี, 2560)

ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของ ธรรมะอารมณ์ดี วัดยานนาวา โดยใช้ภาษาในการสื่อสารที่เป็นภาษาปัจจุบันที่ประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายอันได้แก่ เด็กและเยาวชน พนักงานของรัฐและเอกชน กิจกรรมธรรมะอารมณ์ดี สัญจร โดยมีทีมพระธรรมวิทยากรมีเครือข่ายทั่วประเทศ ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ กัน และมีความหลากหลายในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ความยั่งยืนในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ธรรมะอารมณ์ดี วัดยานนาวา มีความยั่งยืนในการเผยแพร่หลักธรรมมากกว่า เนื่องจากมีกำหนดยุทธศาสตร์ชัดเจนโดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา มีแนวทางในการปรับปรุงเนื้อหาให้เข้ากับสถานการณ์ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

สรุปได้ว่า ในปัจจุบันจากสภาพแวดล้อมในการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไป การเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีวิธีการที่แปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัย เช่น พระมหาสมปอง ได้นำรูปแบบของทอล์กโชว์เข้ามาใช้ เป็นรูปแบบการสนทนาในหัวข้อที่หลากหลาย มีการแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ใช้ภาษาที่ทันสมัย ทันสถานการณ์ในปัจจุบัน บางครั้งใช้ภาษาวัยรุ่นแบบอินเทอร์เน็ต บางครั้งใช้ภาษาที่ลึกซึ้งกินใจ หรือที่เรียกว่า คำคม ซึ่งพูดในลักษณะเชิงบวกสร้างสรรค์สังคม และกิจกรรมธรรมะดิลิเวอรี่ ได้จัดแสดงธรรมตามโรงเรียนต่าง ๆ ซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากเป็นรูปแบบของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาแบบใหม่ที่ไม่จำเป็นต้องอยู่วัด ท่าน ว. วิชรเมธี ได้อาศัยแนวคิดการตลาดเพื่อสังคม (Social Marketing) เป็นการนำเอาหลักการตลาดและเทคนิคการตลาดมาใช้เพื่อให้ผู้รับสารกลุ่มเป้าหมายยอมรับและเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง โดยการปรับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เข้าใจง่าย และนำมาใช้ในชีวิตจริงโดยประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของสังคม และธรรมะอารมณ์ดี วัดยานนาวา โดยใช้ค่ายปฏิบัติธรรมเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยการนำเอาหลักธรรมมาพัฒนาจิตใจ โดยใช้ภาษาที่เป็นภาษาปัจจุบันโดยประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีทีมพระธรรมวิทยากรมีเครือข่ายทั่วประเทศ ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ กัน และมีความหลากหลายในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

บทสรุป

การใช้วาจาหรือวจนโวหาร เป็นการถ่ายทอดความรู้ ความคิดและประสบการณ์ของผู้พูด (ผู้ส่งสาร) ไปยังผู้ฟัง (ผู้รับสาร) โดยอาศัยถ้อยคำนำเสียงและอากัปกิริยาในการสื่อความหมายในลักษณะของวจนภาษาและอวจนภาษา ในทางพระพุทธศาสนาการใช้วาจาที่

80 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2561)

เรียกว่า เจตนาวาจา เรียกว่า วชิกรรม คือ กรรมที่ทำด้วยวาจามุ่งที่เจตนา เป็นการใช่วาจาที่มีความจงใจให้บรรลุผลตามเป้าหมาย วาจานั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งกับชีวิตของเรา ความสำคัญของวาจาอยู่ที่ว่าผู้พูด (ผู้ส่งสาร) นั้นใช้ความระมัดระวังในคำพูดมากน้อยเพียงใดพูดด้วยเจตนาที่เป็น กุศล (เจตนาดี) หรืออกุศล (เจตนาไม่ดี) หากพูดดีการใช้วาจาที่ดีเป็นสัมมาวาจา พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองต่อผู้อื่นและสังคมย่อมนำมาซึ่งประโยชน์ความรักและความสุข หากพูดชั่วหรือการใช้วาจาที่ไม่ดีย่อมนำมาความเกลียดชัง ความทุกข์ ความเดือดร้อนมาสู่ตัวเองผู้อื่นและสังคม

ในการใช่วาจาในการเผยแผ่เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนานั้นจะใช้เพียงวาจาในการสื่อความหมายของหลักธรรมของพระพุทธองค์แก่ผู้ฟัง (ผู้รับสาร) เพียงอย่างเดียวมันไม่ประสบความสำเร็จแน่นอนโดยต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลักทั้ง 4 ประการด้วยเช่นกัน คือ ผู้พูด (ผู้ส่งสาร) สาร ช่องทาง ผู้ฟัง (ผู้รับสาร) เช่น ผู้พูด (ผู้ส่งสาร) ต้องมีความเป็นกัลยาณมิตร มีความสามารถในการเลือกรูปแบบส่งสารถึงผู้ฟัง (ผู้รับสาร) และยอมรับผู้ฟัง (ผู้รับสาร) ตามระดับของสติปัญญา ในการรับเนื้อหาสาระของสิ่งที่ส่งออกไปด้วยเป็นคำพูดที่ถูกต้องและสุภาพ ทั้งยังต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและความเหมาะสมตามกาลเวลาด้วย

เอกสารอ้างอิง

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2555). **ธรรมนิเทศ**. พระนครศรีอยุธยา:

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ฉัตรวรรณ ตันนะรัตน์.(2519). **หลักวาทการ**. แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร :

มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชินัญ ทรวงอมรสิริ.(2555). “แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยวิธีทางการตลาด”.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหา

จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์.(2525). **พูดได้ พูดเป็น**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์.

พระธรรมกิตติวงศ์(ทองดี สุรเตโช) ป.ธ.๙ ราชบัณฑิต. (2548). **พจนานุกรมเพื่อการศึกษา**

เคราะห์พุทธศาสน์ ชุดคำวัด. กรุงเทพมหานคร: วัดราชโอรสาราม.

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต).(2531). **เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า**.

กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช**

วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มกุฎราชวิทยาลัย.(2534). **พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม**. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน.(2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542**. กรุงเทพมหานคร :
 นานมีบุ๊คส์ จำกัด.

สุริย์ มีกิจผล. (2541). **พุทธประวัติ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท คอมพิวเตอร์ จำกัด.

พระมหาสมปอง ตาลปุตโต. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

http://www.dhammadelivery.com/_profile.php. [6 เม.ย. 2560].

ธรรมอารมณ์ดี. ธรรมะไม่ใช่ยาขม เมื่อเสิร์ฟผ่าน กลุ่มธรรมะอารมณ์ดี. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

<http://www.madchima.org/forum/index.php?topic=๑๔๘๔๖.๐;wap๒> [6

เม.ย. 2559].

ธรรมะอารมณ์ดี. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

[http://www.dhammaaromdee.com/content-รายละเอียดหลักสูตรธรรมะ
 อารมณ์ดี \(ได้ ก และ เย ว ช น \)-๓ -๓ ๗ ๖ ๑ -๕ ๑ ๖ ๒ ๑ -๑ .html](http://www.dhammaaromdee.com/content-รายละเอียดหลักสูตรธรรมะ

 อารมณ์ดี (ได้ ก และ เย ว ช น)-๓ -๓ ๗ ๖ ๑ -๕ ๑ ๖ ๒ ๑ -๑ .html).

[6 เม.ย. 2560].

